

Чи задрити їм, чи співчувати?

Сімей на сільських хуторах в минулому жило чимало. Їх називали в основному за прізвищем або прізвиськом господаря, деякі з них – історична загадка. На околицях Бистрич жили, скажімо, Комарички, Цвеї, Циплі, Оленчуки, Ковальці, Шкури, Мамчури, Родьки, Барбоси, Раджимові, Пишнюки, Срулі, Кусіки, Глуцуки, Вересняки. Ми – десяти-дванадцятирічні хлопчачі – знали всіх напам'ять. Адже після жнив, коли колгосп збирав врожаї пшениці, жита, всієї ячменю, ми на стернях біля хуторів пасли корів. Часто, поки хазяї відпочивали в хаті, тобто не виходили з неї, ми умудрялись організувати походи по яблука і груші. А їх у хуторських садах було чимало. Обійстя хуторян були загороджені плотами, а через них легко можна було перелізти, навіть перескочити. Електрики тут не було, оселі освітлювали газовими лампами. Власне, в цей спосіб раніше аж до 60-их років минулого століття освітлювалось все село.

Поступово хутори зникали. Тобто вони відходили в минуле. Добре це чи погано? Питання риторичне. Тут є різні думки, навіть протилежні. Треба сказати, що в Бистричах не всі хати, які утворювали хуторську систему, були знесені. Це обійстя Геруків, Головиних, Коломійців (Барбосів), Сосновчиків, Хамулинних (Рицьких). Вони теж розташовувались на колгоспних полях, але ближче до села. До них був підведений електричний струм. Але в цих хатах давно ніхто не живе. Старші хильці відійшли в заобрійній світі, дівчата повиходили заміж за хлопців з села, а хлопці теж побудували собі добротні будівлі для комфортнішого життя в селі. Тим більше, що місця для цього вистачало. Так заселилась вулиця, яка була найближчою до хуторських садів. Я це добре пам'ятаю, бо теж жив на такій вулиці. А прозивали нас Чепурушками. Хати на тодішній вулиці були поодинокі – з дванадцять на всю вулицю, довжина якої більше кілометра. Тому вона, а особливо західна частина (та, яка веде до лісу), теж носила назву хутора. Отже і я родом з хутора.

Чим добре жити на хуторі? Не буває сварок з сусідом за межі, не міг господар закрити своїми самовільними забудовами (хлівами, клуньями, прибудовами, сучільними загорожами) хату і подвір'я сусіду. Не складались копії сіна, соломи перед чужими вікнами. А в селі вже є такі незручності. Постраждали мені про це розповідали. Але від хуторів далеко до крамниці, школи (я до неї більше кілометра ходив по ґрунтовій дорозі, на якій не висихали всю осінь калюжі), далеко медичні заклади, будинок культури, державні установи, автобусна зупинка тощо.

Я іноді роблю екскурсії до колишніх хуторських поселень. Від них залишилися фундаменти, поодинокі похилі хліви, колодязі. А зайшовши на кладовище, зупиняюсь біля могил померлих похильців хуторів. І згадую, згадую, згадую... Ми були молоді, при здоров'ї, отже, хуторська система нам не була в тяготу.

А хутори, про які пишу, простягались на захід від села, з півночі на південь десь на чотири кілометри. Згадав ще хуторський сім'ї Єдинців, баби Вілянки, Кузьминих, Цадиків. Крайньою хатою на півночі була хата Вовкових. До села, а точніше до його центру – біля трьох кілометрів. А ось крайнім на півдні був всім бистричанам відомий хутір, де хати тулились близько одна до одної. Називався він Карпузниками. Залишився цей хутір до сьогодні. Правда, я ніколи там не бував, хоча близько від нього проходив – проводив дівчину, з якою дружив, а вона жила на хуторі ще далі на захід. Це було ще в шкільні роки. І от, щоб описати цей хутір, одного погожого дня відвідав ці місця і можу більш-менш справедливо робити висновки про хуторську систему співжиття, яка в Бистричах частково існувала аж до 2000-го року.

До хутора Карпузники (походить від назви по батькові – Карпович – людини, яка першою тут побудувалась) вибрав найкоротший шлях – навпростець, а це кілометрів три. До першої хати йшов майже годину. Довелося сходити на об'їжджені дороги, долати колочу стерню... Приходжу до двох хат. Дерев'яні, похилі, без мешканців. Кругом кущі, густі дерева. Інших хат не бачу. Вирішив йти в напрямку лінії, яка утворена електричними стовпами. Доходжу до обійстя, хазяїн якої назвав себе Карпузником. Виявляється, що це син Карповича Юрій. Мене він впізнав – пам'ятає по школі, я вчив його математики. Юрію 44 роки. Батько чотирьох дітей, має вже і внука. Є в сім'ї діти, які ще ходять в школу.

– А скільки часу вони витрачають, щоб добратися до храму науки? – запитую.

– Вони їздять на велосипедах, а в негоду або зимою підвозжу їх підводою, – відповідає мій колишній учень.

Хата, в якій він живе, дерев'яна, пофарбована в голубий колір, видно, ще батькова. В дворі віз, інший реманент, знаряддя праці. У хліві кури, корова, кабан.

– Три гектари паю маю. Все зібране з поля використовую у власному госпо-

дарстві, – заявляє хуторський мешканець.

Хазяїн їздить на заробітки, жінка працює в лісовому господарстві. На запитання, чи хотів би жити в селі, відповідає: «Я тут звик. Тут мені добре». Дізнаюся, що електричну енергію на хутір провели ще в 1991 році, саме тоді, коли мій співрозмовник закінчив школу. А коли ходив до неї, то уроки вчив при газовій лампі. Тепер веселіше. В хаті холодильник, телевізор. До сільських крамниць мешканці навідується двічі на тиждень: закупляють провізію і зберігають в холодильнику.

– Дивлюсь по вечорах телевізор, правда влітку на це мало часу, – підкреслює хуторянин. – От якби в Україні запанував мир, та й до порядку якогось ішлося, – не хоче Юрій відпускати мене від себе.

В саду пасіка. Господар пропонує мені почастиватися медом. Сидимо в дворі. Прямо до ніг падають з дерева м'які груші. Співрозмовник наголошує:

– Я чув, що вздовж електролінії, а це до 15 стовпів, запланована вулиця, по якій від села будуватимуть будинки. Наш хутір тоді зіллється з селом. Прийде і до нас цивілізація. Ця відстань, правда, чималенька, робота виконається через кілька років, але надії не втрачаю. Крамницю б тут відкрити, провести вуличне освітлення. А то ввечері йдеш з села, або в село – спотикаєшся. Пошту приносили б регулярно, а так ходимо по неї самі – раз на тиждень. – Юрій розповідає далі,

як сім'я збирає в лісі ягоди і гриби, адже він поруч.

Вертаюсь додому по вулиці, яка веде мене в село – по прямій. Обходжу ще дві хати цього хутора. А мешканці його твердять, що на хуторі Карпузники було хат більше десяти. Але старші люди відійшли у вічність, а молодші роз'їхались хто куди.

Виходжу на центральну вулицю села. Мене охоплює таке враження, ніби я увійшов у місто. Дорога – асфальт. Добротні будинки і загорожі. Різноманітні дахи, будинки – двоповерхівки, краєні-магазини, на дорозі жвавий рух. Відчуваю, важко мені було б приживатися на хуторі. Але є люди, які живуть там десятиліттями. Це справжні сміливці і роботяги.

Пригадуючи родини, які жили або ще живуть на хуторах навколо села, стараюсь не пропустити жодної. Хочеться, щоб люди, які читають ці рядки, а особливо це стосується тих, хто покинув ці місця, відвідали їх і згадали тих, хто жив у той час з ними, і, завітавши на сільське кладовище, вшанували батьків, родичів, сусідів, які відійшли у вічність. А висновок роблю такий: описавши життя хуторян в минулому і сьогодні, не знаю задрити їм, чи співчувати. Хотілося б, щоб хтось допоміг мені прийти до якогось висновку. Та хто це зробить?

Федір СТАХНЮК,
вчитель-ветеран,
с. Бистричі.